Nye miljøkrav i offentlige anskaffelser

10.01.2024

Hva er formålet med anskaffelsesregelverket?

- Anskaffelsesloven § 1
  - ***Effektiv bruk av samfunnets ressurser***
  - ***Bidra til at det offentlige opptrer med integritet***
  - ***Bidra til at allmennheten har tillit til at offentlige anskaffelser skjer på en samfunnstjenlig måte***

Forslag til ny formålsbestemmelse (i)

- Forslag til ny LOA § 1-1 (1):
- «(1) Loven gir regler om fremgangsmåten for offentlige anskaffelser. Loven skal fremme effektiv og bærekraftig bruk av samfunnets ressurser»

Forslag til ny formålsbestemmelse (ii)

- Forslag til ny LOA § 1-1 (2):
- «(2)Dette innebærer blant annet at loven skal bidra til
  - at oppdragsgiver får dekket sine behov på en kostnadseffektiv måte
  - **omstilling til et lavutslipssamfunn**
  - **at de miljømessige belastningene av offentlige anskaffelser reduseres**
  - innovasjon
  - anstendige arbeidsforhold
  - konkurranse om offentlige kontrakter, herunder for små og mellomstore bedrifter
  - at det offentlige opptrer på en tillitsvekkende måte
  - at arbeidet med å gjennomføre en anskaffelse står i rimelig forhold til anskaffelsens størrelse og betydning

Overordnede bærekraftregler

- LOA § 5. Miljø, menneskerettigheter og andre samfunnshensyn
  - Offentlige oppdragsgivere «**skal innrette sin anskaffelsespraksis** slik at den bidrar til å **redusere skadelig miljøpåvirkning,** og **fremme klimavennlige løsninger** der dette er relevant»
  - Skal «også ha egnede rutiner for å fremme respekt for grunnleggende menneskerettigheter ved offentlige anskaffelser der det er en risiko for brudd på slike rettigheter
  - *Kan stille egnede krav til miljø, innovasjon, arbeidsforhold og sosiale forhold*

Anskaffelsesloven § 5 (2)

- *LOA § 5 (2): Oppdragsgiveren kan stille egnede krav og kriterier knyttet til ulike trinn i anskaffelsesprosessen, slik at offentlige kontrakter gjennomføres på en måte som fremmer hensyn til **miljø**, innovasjon, arbeidsforhold og sosiale forhold, forutsatt at kravene og kriteriene har tilknytning til leveransen.*

FOA 7-9 frem til 31.12.2023

- Offentlige oppdragsgivere
  - skal legge vekt på å minimere miljøbelastningen og fremme klimavennlige løsninger ved sine anskaffelser
  - kan stille miljøkrav og kriterier i alle trinn av anskaffelsesprosessen der det er relevant
  - der miljø brukes som tildelingskriterium, bør det som hovedregel vektes minimum 30 prosent

Nye Krav fra 1. januar 2024

- Fra 1. januar 2024 er kravene til klima og miljø «skjerpet
  - Nye bestemmelser i anskaffelsesforskriften § 7-9, forsyningsforskriften § 7-9 og konsesjonskontraktforskriften § 7-6
- Formålet med de nye reglene er at de krav og kriterier som stilles, skal redusere anskaffelsens samlede klimaavtrykk eller miljøbelastning, jf. ny § 7-9 første ledd.

§ 7-9. *Klima- og miljøhensyn i offentlige anskaffelser*

(1) Krav og kriterier etter denne bestemmelsen skal ha som mål å redusere anskaffelsens samlede klimaavtrykk eller miljøbelastning.

(2) Oppdragsgiver skal vekte klima- og miljøhensyn med minimum tretti prosent.

(3) Der oppdragsgiver angir tildelingskriteriene i prioritert rekkefølge, bør klima- og miljøhensyn være blant de tre høyest prioriterte.

(4) Tildelingskriterier etter andre og tredje ledd kan erstattes med klima- og miljøkrav i kravspesifikasjonen, dersom det er klart at dette gir en bedre klima- og miljøeffekt og dette begrunnes i anskaffelsesdokumentene. Dersom oppdragsgiver ikke prioriterer i tråd med tredje ledd, skal det stilles klima- og miljøkrav i kravspesifikasjonen, og dette skal begrunnes i anskaffelsesdokumentene.

(5) Forpliktelsen til å stille krav eller kriterier etter denne bestemmelsen gjelder ikke dersom anskaffelsen etter sin art har et klimaavtrykk og en miljøbelastning som er uvesentlig og dette begrunnes i anskaffelsesdokumentene.

0 Tilføyd ved forskrift 20 april 2017 nr. 484 (i kraft 1 mai 2017), endret ved forskrift 1 aug 2023 nr. 1305 (i kraft 1 jan 2024).

Definisjoner

- Klimaavtrykk
  - Den totale mengden klimagasser som slippes ut i atmosfæren som følge av en menneskelig aktivitet, inkludert utvinning av råmaterialer, produksjon, transport, bruk og avfallshåndtering av et gitt produkt.
  - Klimaavtrykket omfatter både direkte og indirekte utslipp. Direkte utslipp er de utslippene som oppstår under en aktivitet, for eksempel utslipp fra bensinforbrenning mens du kjører bil. Indirekte utslipp er knyttet til hele verdikjeden som forbindes med den aktuelle aktiviteten, med unntak av de direkte utslippene. Et eksempel på indirekte utslipp fra en bil vil være utslipp fra produksjonen av bilen og de ulike komponentene den består av.
  - Klimaavtrykk uttrykkes vanligvis i CO2-ekvivalenter (CO2e).
- Miljøbelastning
  - Negative virkninger for klima- og miljø.
  - Miljøbelastning forekommer gjennom hele livsløpet til en vare eller tjeneste, fra uttak av eventuelle råvarer, produksjon, transport, bruk og avfallshåndtering.

Nye Krav fra 1. januar 2024

- Hovedregel: oppdragsgiver skal vekte klima- og miljøhensyn som tildelingskriterium med minimum 30 %
- Ny hovedregel om tildelingskriterier: skal velge tilbud på grunnlag av det beste forhold mellom pris/kostnad og kvalitet, ikke rene priskonkurranser, jf. ny § 18-1 (1)

Før	Etter
§ 18-1. *Tildelingskriterier* (1) Oppdragsgiveren skal velge tilbud på grunnlag av a. den laveste prisen, b. den laveste kostnaden eller c. det beste forholdet mellom pris eller kostnad og kvalitet.	**§ 18-1. *Tildelingskriterier*** (1) Oppdragsgiveren skal velge tilbud på grunnlag av det beste forholdet mellom pris eller kostnad og kvalitet. Dersom klima- og miljøhensyn ikke brukes som tildelingskriterium etter **§ 7-9** andre ledd, kan oppdragsgiveren også velge tilbud på grunnlag av den laveste prisen eller den laveste kostnaden.

Unntak fra 30 % kravet (i)

- Oppdragsgiveren kan stille klima- og miljøkrav når det er «klart» at dette gir bedre miljø- og klimaeffekt.
- Når er det «klart» at dette gir bedre klima- og miljøeffekt?
  - Det stilles ikke krav til hvor mye bedre effekten må være
  - Altså vil det være tilstrekkelig dersom det å stille klima- og miljøkrav i kravspesifikasjonen vil gi en marginalt bedre effekt.
  - Hva som må til for at det er klart, vil bero på en konkret vurdering av hver enkelt anskaffelse

Unntak fra 30 % kravet (ii)

- For å kunne identifisere om det er klart at det vil være bedre å stille klima- og miljøkrav i kravspesifikasjonen, er det sentralt at oppdragsgiver under planleggingen av anskaffelsen kartlegger:
  - Hvilke klimaavtrykk og miljøbelastninger anskaffelsen har
  - Hvilke klima- og miljøhensyn som vil ha effekt på disse
- Dette gir oppdragsgiver mulighet til å sammenlikne de ulike tiltakene, og vurdere om det gir bedre klima- og miljøeffekt å bruke klima- og miljøkrav, fremfor å ivareta hensynene i tildelingskriteriene.

Unntak fra 30 % kravet (ii)

- Usikkerhet hva leverandørene kan levere på miljøkriterier
  - I mange anskaffelser vil det være stor usikkerhet rundt hva leverandørene kan levere på miljøkriterier
  - Å stille krav vil i slike tilfeller garantere en effekt, mens man ved bruk av kriterier kan risikere å få lav oppnåelse og liten miljøeffekt.
  - Dette vil i seg selv kunne være et argument for å bruk e krav fremfor kriterier.
  - Hvorvidt det i seg selv kan begrunne bruk av krav fremfor kriterium må imidlertid vurderes konkret

Unntak fra 30 % kravet (iii)

- Kravene gjelder ikke når anskaffelsen «etter sin art» har et «klimaavtrykk og en miljøbelastning som er uvesentlig»
  - Bruken av begrepet «etter sin art» tilsier at det ikke vil være den konkrete anskaffelsens klimaavtrykk som er relevant for vurderingen, men derimot klimaavtrykket og miljøbelastning til arten som skal anskaffes.
  - Begrepet art kan beskrives som den vare- eller tjenestekategorien du skal anskaffe innenfor.
  - Oppdragsgiver må derfor vurdere om den aktuelle type vare eller tjeneste har et uvesentlig klimaavtrykk og en uvesentlig miljøbelastning
  - Dette må gjøres på generelt grunnlag for kategorien og den aktuelle typen vare eller tjeneste
  - Vurderingen av uvesentlighet påvirkes altså ikke av de faktiske forholdene eller volumet på den konkrete anskaffelse

Begrunnelse for å stille krav i kravspesifikasjonen (i)

- Dersom tildelingskriteriene erstattes med klima- og miljøkrav i kravspesifikasjonen, skal dette begrunnes i anskaffelsesdokumentene.
- «Anskaffelsesdokumentene» er en fellesbetegnelse for kunngjøringen, konkurransegrunnlaget og det europeiske egenerklæringsskjemaet
- DFØ anbefaler at begrunnelsen legges i kunngjøringsskjemaet

Begrunnelse for å stille krav i kravspesifikasjonen (ii)

- Begrunnelsen må være detaljert nok
- Begrunnelsen skal gjøre leverandører i stand til å vurdere om «klart at»-vilkåret er oppfylt
- Dette innebærer at begrunnelsen må være detaljert nok til at denne vurderingen kan gjøres.
- Hvor detaljert begrunnelsen må være, vil variere fra anskaffelse til anskaffelse.
- Det kan ikke stilles så strenge krav til begrunnelsen at oppdragsgivere unngår å benytte seg av unntaket når det gir den beste klima- og miljøeffekten.
- Det skal heller ikke være uforholdsmessig ressurskrevende å utforme begrunnelsen
- Oppdragsgiver trenger nødvendigvis ikke å framlegge vitenskapelig dokumentasjon som underbygger sitt valg.
- På den annen side vil det ikke være nok å vise til at det er vurdert, og at konklusjonen er at det er klart at det gir en bedre effekt å stille krav

Begrunnelse for å stille krav i kravspesifikasjonen (iii)

- Den nye veilederen har i pkt. 6.2 eksempler på begrunnelser for når klima- og miljøkrav i kravspesifikasjonen gir bedre klima- og miljøeffekt:

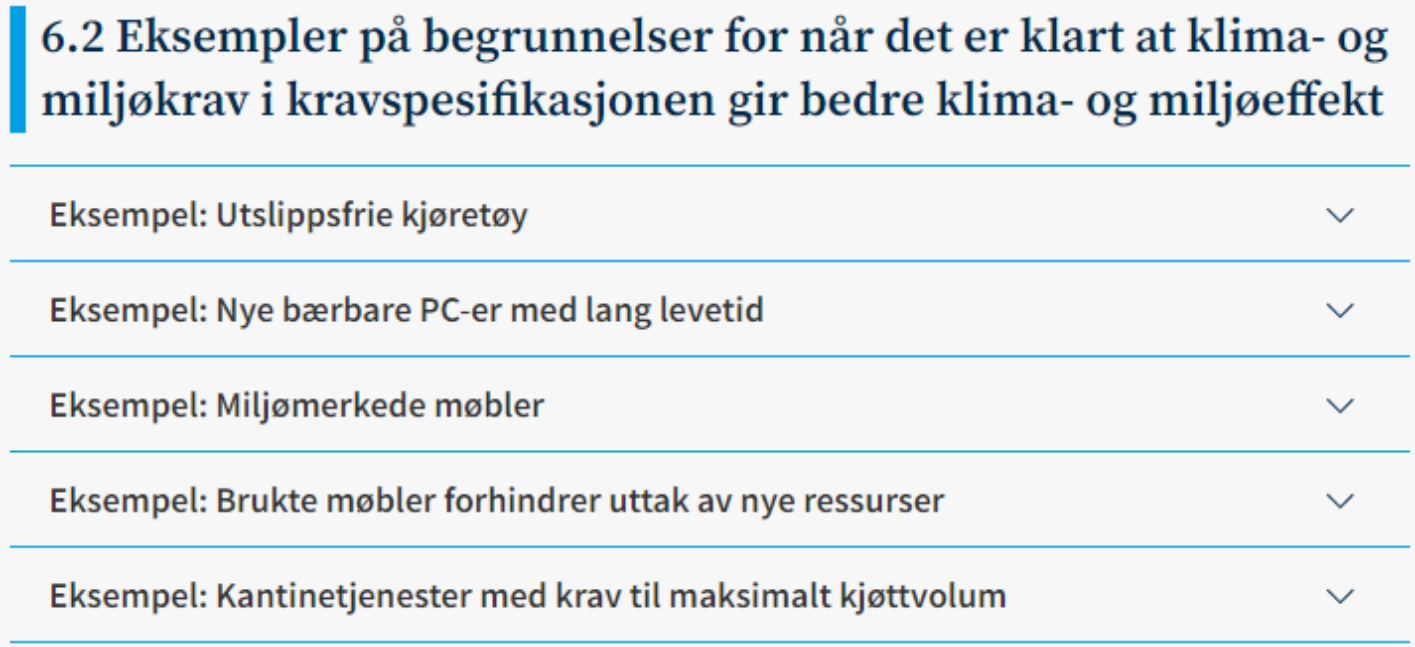

  - Veileder til regler om klima- og miljøhensyn i offentlige anskaffelser - 6. Klima- og miljøkrav i kravspesifikasjonen | Anskaffelser.no

Begrunnelse for klimaavtrykk og miljøbelastning som er uvesentlig

- Dersom anskaffelsen etter sin art er vurdert å ha et klimaavtrykk og en miljøbelastning som er uvesentlig, skal dette begrunnes i anskaffelsesdokumentene.
- DFØ anbefaler at begrunnelsen legges i kunngjøringsskjemaet
- Den nye veilederen har i pkt. 6.3 eksempler på vurderinger

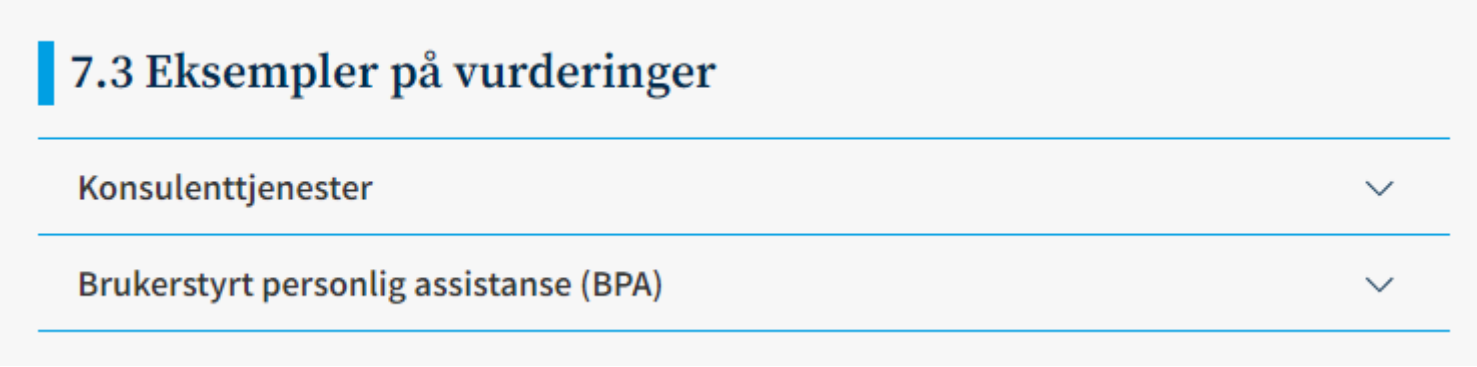

- Veileder til regler om klima- og miljøhensyn i offentlige anskaffelser - 7. Anskaffelser som etter sin art har uvesentlig klimaavtrykk og miljøbelastning | Anskaffelser.no

Kombinasjon av tildelingskriterier og krav i kravspesifikasjonen

- Hvis forpliktelsene etter § 7-9 er oppfylt, kan oppdragsgivere kombinere bruk av krav og kriterier etter eget ønske
- Dersom tildelingskriterier knyttet til klima- og miljøkrav er vektet minimum 30 prosent der dette kreves, står altså oppdragsgiver fritt til å stille krav i kravspesifikasjonen i tillegg.
- De nye reglene åpner derimot ikke opp for at oppdragsgiver kan vekte klima- og miljøkrav lavere enn 30 prosent, og avhjelpe dette med å i tillegg stille miljøkrav kravspesifikasjonen.
- I så fall må kravet oppfylle vilkåret i unntaket i fjerde ledd.
- For eksempel kan oppdragsgiver vekte miljø 10 prosent, dersom det er samtidig stilles klima- og miljøkrav i kravspesifikasjonen som er der klart at gir en bedre klima- og miljøeffekt enn tildelingskriterier.
  - Husk at dersom unntaket benyttes må dette begrunnes i anskaffelsesdokumentene.

Anbefalte krav og kriterier ved anskaffelser av bygg- og anlegg

- Hvilke krav du skal stille avhenger av hvor du er i byggeprosessen. Under er en oversikt over de ulike stegene. Forslaget til norsk standard bygger på neste steg fra Bygg21.

1. Ide og behovs-identifisering	2. Prosjekt-innramming	3. Programmering og utredning	4. Skisse-prosjektering	5. For-prosjektering
6. Detalj-prosjektering	7. Produksjon og leveranser	8. Overlevering og ibruktakelse	9. Bruk og drift	10. Avvikling eller ombruk

- Kriterieveilederen:

https://kriterieveiviseren.anskaffelser.no/

- Konkurransegrunnlag fra Horten kommune:

2019: Omsorgsboliger med høye miljøambisjoner i Horten | Anskaffelser.no